

A GROZA-KORMÁNY MEGALAKULÁSA ÉS JELENTŐSÉGE

A különböző gazdasági, társadalmi és politikai ellentétek közt tevékenykedő osztályok és az őket képviselő politikai pártok magatartását, működésük és taktikájuk célját és irányát csakis az adott társadalom legfontosabb ellentéteinek, mozgatóerőinek tisztázása révén érthetjük meg. „A világot általában az ellentmondás mozgatja...” — fogalmazta meg először Hegel a fejlődés általános törvényszerűségét. A fejlődés az ellentétek „harca” — vallotta Lenin híres filozófiai füzetében. Mindennemű fejlődésnek, így a társadalmi fejlődésnek is okozója, hajtóereje az ellentétek összecsapása.

A különböző jellegű és fokú ellentétek kölcsönös egymásra hatása, a kölcsönhatásokkal összefüggő alakulásuk következménye, hogy a történelem menete folyamán a kizsákmányoló és kizsákmányolt osztályok antagonista viszonya nem mindig jelentkezik szükségszerűen antagonista ellentmondás formájában. Az osztályharc fejlődésének bizonyos taktikai szakaszaiban valamely társadalmi osztály alapvető érdekei ideiglenesen háttérbe szorulhatnak, és így átmenetileg az előtérbe nyomuló, nem alapvető érdekek határozzák meg az osztályellentétek jellegét. Pontosabban: néha a fő és közös ellenség elleni harcban olyan osztályok egyesülhetnek, amelyeknek alapvető érdekei ellentétben állnak egymással. Ez természetesen csakis úgy lehetséges, hogy adott esetben erőteljesen jelentkeznek bizonyos, legalábbis ideiglenesen előtérbe nyomuló közös érdekek. Ilyenformán a sokrétű osztálytársadalom kizsákmányoláson alapuló termelési viszonyaiban gyökerező antagonizmus sok és bonyolult áttételen keresztül érvényesül.

A társadalom fejlődése kulcsának, a termelési mód ellentmondásossága konkrét formái megnyilvánulásának ismerete döntő szerepet játszik a kommunista pártok stratégiájának és taktikájának meghatározásában. A stratégia és taktika a proletariátus osztályharc vezetéseinek tudománya. Stratégiai és taktikai határozatokat azért hoznak, hogy pontosan meghatározzák a pártnak mint egésznek (szervezeti egységnek) politikai magatartását, amikor új feladatok vagy új politikai helyzet áll elő. A stratégiai tervnek azok az elemei, amelyek a legszorosabb kapcsolatban vannak a taktikával (a döntő csapás iránya, a forradalom tartalékai), amelyek tehát közvetlenül függenek a történelmi események változásaitól, a történelem alakulásának folyamatában beállt fontosabb események hatása alatt maguk is bizonyos változásokon mehetnek át.

A tőkés-földesúri Románia gazdasági, társadalmi és politikai ellentéteinek vizsgálatával, valamint az eljövendő román forradalom jellegének, távlatainak és az ezekből következő stratégiai és taktikai alapoknak a meghatározásával a Román Kommunista Párt 1931. december 3. és 24. között megtartott V. kongresszusa foglalkozott. A tőkés-földesúri Románia társadalmi ellentmondásaiból — állapította meg a kongresszus — az következik, hogy „a forradalom feladata Romániában a tőkés-földesúri államhatalom és a félf feudális imperialista monarchia erőszakos megdöntése és a proletáriátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának... megteremtése. Ennek a forradalmi államhatalomnak az lesz a feladata, hogy a proletariátus vezetése alatt szervezze és fejlessze az agrárforradalmat és a nemzeti forradalmi harcot abból a célból, hogy az ország gazdasági és politikai szervezetében teljesen kiküszöbölje az összes feudális maradványokat. Mindezt nem azért fogja tenni, hogy megtisztítsa a talajt a kapitalista fejlődés számára, hanem azért, hogy a forradalmi erők korlátlan szabadsága útján biztosítsa számukra a további fejlődést a proletár-szocialista forradalom felé vezető utakon annak a harcnak az érdekében, amely az összes dolgozóknak mindennemű osztály- és nemzeti elnyomástól, a kapitalizmustól való megszabadulásáért folyik“.

Számos kérdésben tanúsított fogyatékoságai és hibái ellenére „az V. kongresszus meggyorsította a munkásosztály ideológiai és politikai érlelődésének folyamatát, a párt szervezeti erősödésének folyamatát, növelte a kommunista párt szerepét a fasizmus és a háború elleni eljövendő társadalmi harcok megszervezésében“ (Nicolae Ceaușescu: A Román Kommunista Párt — a román nép forradalmi és demokratikus harcának, a romániai munkás- és szocialista mozgalom hagyományainak folytatója. Bukarest, 1966. 30—31. A továbbiakban is e műből idézünk).

A hitlerista-fasiszta diktatúra uralomra jutása Németországban (1933 elején) új helyzetet teremtett Európában, s reális veszélyként jelentkezett Romániában is. A romániai oligarchia körei segítségével érvényre jutott vasgárdista mozgalom, a hitlerizmus romániai ügynöksége „mélyszélesen nemzetellenes politikát folytatott, s ily módon súlyosan ártott a román nép érdekeinek. A Vasgárda, a monopolista burzsoázia képviselőivel cinkosságban, elérulta a nép érdekeit, alárendelte az országot a hitlerista Németország uralmának, s így veszélybe sodorta Romániának mint független és szuverén államnak a létét“. E reakciós politika ellen nemcsak a munkásosztály, élén a kommunista párttal, s a széles néptömegek szálltak szembe, hanem a nemzeti burzsoázia egyes körei is. Olyan történelmi helyzet jött létre, amikor a tőkés-földesúri rendszer belső alapvető osztályellentétei ideiglenesen háttérbe szorultak, hogy helyet adjanak egyetlen hatalmas ellentmondásnak: a fasizmus és az egész román nép közötti fő ellentmondásnak. Az RKP politikai érettségét bizonyítja, hogy az 1935-ben meghirdetett antifasiszta népfront taktikájához híven maga köré tudta tömöríteni az ország demokratikus és hazafias erőit, létrehozva egy, a katonafasiszta diktatúra megdöntését biztosító, széles körű hitlerista-ellenes szövetséget.

Az 1944. augusztusi antifasiszta fegyveres felkelés győzelmével hazánkban elkezdődött a népi forradalom szakasza. A katonai-fasiszta diktatúra megdöntése, bár az államhatalom osztályjellegében nem hozott gyökeres minőségi változást, nagy jelentőségű forradalmi lépés volt. Ezzel indult meg a kommunisták vezette néptömegek aktív, történelmet formáló harca egy új, demokratikus Romániáért. Az augusztus 23-i fegyveres felkelés első, igen jelentős láncszeme annak a forradalmi láncolatnak, amelynek fontos állomása 1945. március 6-a, későbbi eredménye pedig a szocializmus végleges győzelme Romániában.

A győztes fegyveres felkelés nyomán lényeges változások álltak be a hazai társadalmi és politikai erők helyzetében, megrendültek a kizsákmányoló osztályok pozíciói, gyengült a burzsoázia és földbirtokosság politikai befolyása. Az RKP vezetésével az antifasiszta és nemzeti felszabadítási harc széles körű tömegakcióvá fejlődött a polgári demokratikus forradalom kiteljesítéséért. (A román forradalom első szakaszának ezt a célkitűzését — mint ismeretes — a párt V. kongresszusa határozta meg.) „A Kommunista Párt végső célja — olvassuk az Armata Roşie vine (A Vörös Hadsereg jön) című, 1944 augusztusában kiadott broszúrában — egy szocialista, osztályok nélküli Románia megteremtése... A Román Kommunista Párt a Horia- és az 1821-es Tudor Vladimirescu-féle felkelés, valamint az 1848-as forradalom történeti vonalán áll.“ A népi forradalomnak ebben a szakaszában az RKP a többi demokratikus pártokkal és szervezetekkel együtt, a feudális maradványok felszámolásáért, és a parasztság földhözjuttatásáért, a politikai élet demokratizálásáért, a népgazdaság újjáépítéséért, egy széles demokratikus tömörülésű kormány létrehozásáért hívta harcra, szervezte és mozgósította a dolgozó tömegeket. A földbirtokosság és burzsoázia két legtekintélyesebb pártja, a Iuliu Maniu vezette Nemzeti Parasztpárt és a Dinu Brătianu vezetése alatt állt Nemzeti Liberális Párt, vagyis az ún. „történelmi“ pártok a monarchia köré tömörülve elkeseredetten szembeálltak az ország társadalmi reformok útján történő fejlődésével. Ilyenformán az intenzív politikai harcnak ebben az időszakában a korábbi fő ellentmondás (az egész nép és a fasiszmus közötti) helyére ismét a tőkés-földesúri társadalom alapvető osztályellentmondásai: a munkásosztály és a burzsoázia, a parasztság és a földbirtokosság, a városi kispolgárság és a monopolkapitalista körök, a nemzetiségek és az uralkodó nemzet burzsoáziája közötti ellentmondások kerültek.

Az 1944. augusztusi felkelés után az RKP gyorsan rendezte sorait, átszervezte egész apparátusát, és az ország akkori társadalmi és politikai helyzetének elmélyült elemzése alapján a következő stratégiai és taktikai irányvonalat határozta meg: a forradalmi átalakulások egyedüli vezetője a munkásosztály, amely a parasztság széles tömegeivel és a városi kispolgársággal szövetkezve maga köré tömöríti az ország összes haladó elemeit, és pártja, az RKP vezetésével harcol a demokratikus átalakulások megvalósításáért, egy széles népi tömörülésű kormány létrehozásáért. Ebben az időszakban a Munkás Egységfront megerősítése és akcióképessé tétele a munkásosztály hegemoniája biztosításának alapvető feltétele volt. A Kommunista Pártnak a Szociáldemokrata Párt becsületese, a munkásosztály ügyét szolgáló tagjaival és vezető kádereivel karöltve sikerült legyőznie a felmerült nehézségeket, és sikerült biztosítani a Munkás Egységfront akcióképességét.

Az RKP vezette egységes munkásosztály a reakciós erők elleni harcában a dolgozó parasztság széles tömegeiben megbízható szövetségesre talált. Ez a szövetség biztosította a reakciós erők feletti győzelmét. A parasztságnak mint elengedhetetlen szövetségesnek a megszerzéséért és megtartásáért a munkásosztály kemény harcot folytatott a Maniu és Brătianu vezette reakciós burzsoáziával, amely igyekezett a parasztságot a maga oldalára vonni. Maniu a parasztság barátjának és megbízható szövetségesének próbálta beállítani magát. A parasztság azonban nem hitt a manistáknak, saját demokratikus szervezetébe, a Dr. Petru Groza vezette Ekésfrontba tömörült, és szorosan felzárkózott a munkásosztály köré. Az Ekésfront leleplezte a manisták képmutatását, megszervezte és harcra mozgósította a parasztság tömegeit a reakció erői ellen, és az RKP irányításával vezette harcukat. A kommunista párt és az Ekésfront kapcsolatairól szólva Dr. Petru Groza az RKP Központi Aktívájával tartott egyik ülésén, amelyen mint meghívott vett részt, így nyilatkozott. „Teljes bizalommal viseltetem szervezetetek és a párt iránt. A párt minket segítelt.

mindnyájunkat, akik formailag a párt keretein kívül vagyunk, irányított... Az Ekésfront a kommunista párttal olyan közelítő vonalakon halad, melyeknek találkoznok kell, hogy a falusi és a városi dolgozók egyetlen víz és egyetlen föld legyenek... De mint taktikai lépés nagyon jönak bizonyul az, amit a kommunista párttal elhatároztunk: ugyanazon ideál felé különválva, ám konvergens módon haladunk. Ilyenformán, mivel ez az adott helyzet, és mivel az Ekésfront politikai vonala jól meghatározott, konfliktus nem lehetséges ezek között a ma még különálló szervezetek között."

A munkásosztály a dolgozó parasztságon kívül szövetségre lépett a városi kispolgársággal és az együttélő nemzetiségek tömegeivel. A magyar lakosság tömegei nemzeti egyenlőségük biztosítékát üdvözölték a román demokratikus erők forradalmi fellépésében.

Az ország összes demokratikus és haladó erőinek összefogására az RKP kezdeményezésére és irányítása alatt 1944 szeptemberében megalakult az Országos Demokrata Arcvonal (Frontul Național Democrat), amely magába foglalta a két munkáspárton kívül az összes demokratikus szervezeteket: az Egységes Szakszervezeteket, az Ekésfrontot, a Hazafiak Szövetségét, a Magyar Népi Szövetséget, az Anton Alexandru vezetése alatt álló Nemzeti Parasztpártot, ifjúsági, női és más politikai szervezeteket és csoportokat. „Az Országos Demokrata Arcvonal — amint arra Nicolae Ceaușescu elvtárs rámutat — széles koalícióját képviselte mindazoknak az erőknek, amelyek érdekeltek voltak az ország reális demokratizálásában, a román társadalom fejlődésének szükségletei által megkövetelt gazdasági és társadalmi reformok megvalósításában.” Csatlakozási nyilatkozatában a MADOSZ (1944 novemberétől: Magyar Népi Szövetség) így fogalmazta meg a romániai magyarság történelmi hivatását: „Mi, romániai magyarok egy pillanatra sem választhatjuk el sorsunkat román testvéreink sorsától. A Magyar Dolgozók Szövetsége a múltban is megingathatatlan híve volt a két nép békés együttműködésének. Szoros kapcsolatban élt Horia, Cloușca és Crișan utódaival. Ezúttal e kapcsolatok még szorosabbá tételét akarja Budai Nagy Antal és Dózsa György szellemében” (Scinteia, 1944. október 8).

Az RKP vezette ODA történelmi feladata az volt, hogy egy szervezetbe tömörítse, egységes fellépésre és a reakció elleni tevékeny harcra mozgósítsa az ország összes demokratikus és haladó erőit. Az ún. „történelmi” pártokkal szemben a kommunista párt a leleplező és megosztó taktikát alkalmazta. A párt a propaganda és az agitáció minden eszközét felhasználva igyekezett leleplezni a széles néptömegek előtt e pártok igazi célját, módszereit és reakciós szerepét. Másrészt az RKP igyekezett az ODA-n keresztül folytatott politikájának megnyerni a Nemzeti Parasztpárt és a Nemzeti Liberális Párt haladóbb tagjait. A pártnak ez a taktikája sikerrel járt. A „történelmi” pártok reakciós vezetői lelepleződtek a nép előtt, a tömegek elfordultak ezektől a pártoktól, sőt — főleg 1945 januárja után — helyi szervezeteik egy része szakított reakciós vezéreinek politikájával és csatlakozott az ODA-hoz.

A polgári demokratikus forradalom kiteljesedése hazánkban bonyolult történelmi folyamatként valósult meg. Hazánkban augusztus 23-a után a forradalom erői az RKP szervező munkája következtében és vezetése alatt először lassabban, később viharos gyorsasággal növekedtek, áttörték a reakciós erők vetette gátakat, és félelmetes erejükkel elsodorták a haladás útjából a három reakciós többségű kormányt, és megteremtették a szabad, független, demokratikus Romániát.

Széles néptömegek vonultak ki az utcára, és követelték az ODA platformjának megvalósítását, aztán, amikor látták, hogy a reakciós többségű kormányok nem hallgatják meg őket, és továbbra is kitaranak, sőt fokozzák az ország haladását gátló politikájukat, önhatalmúlag cselekedtek: elkergették a reakciós prefektusokat, polgármestereket, falusi jegyzőket és bírókat, megszervezték a gyári munkásellenőrzést, megalakították a falubizottságokat, hozzáláttak a földbirtokok kisajátításához és a föld szétosztásához a parasztok között, ténylegesen megvalósítva a földreformot, s tevékenyen részt vettek a közélet demokratizálásáért vívott harcban. Mindezt a kormányok nélkül, ezek ellenére végezték el.

A reakció és a reakciós többségű kormányok, látva a tömegek fokozódó forradalmi lendületét, „anarchiáról” kezdtek szónokolni, és „rendet” követeltek. A „rend” helyreállítására a hadsereget próbálták felhasználni. Sănătescu kormánya belelövetett a tüntető tömegbe. Rădescu már nemcsak golyószóróval próbálta „rendre” utasítani a tüntető, ODA-kormányt követelő (az ODA kormányprogramját 1945. január 29-én tették közzé) tömegeket, hanem polgárháborúval fenyegetőzött. Több helyen katonaságot vezényelt ki a tüntető tömegek „megfékezésére”. De a katonaság a tömegek forradalmi lendületének hatására „engedetlenné” bizonyult, megszegte a parancsot, nem volt hajlandó belelőni saját testvéreibe. A hadsereg több tekintélyes, magasrangú tisztje tiltakozott Rădescu miniszterelnök fasiszta mód-

Tömegtüntetés Kolozsvárt
a Groza-kormány mellett 1945 márciusában

szerei ellen. Rădescu tábornok, aki magát előszeretettel a politikai pártok közötti „egyensúly” képviselőjének nevezte, az ország legrakciósabb erőire támaszkodva államszínnyel készített elő; meg akarta fojtani a tömegek forradalmi aktivitását. A belső reakció külföldi segítséget remélt és várt, de a belső forradalmi erők és a Szovjet Hadsereg jelenléte megakadályozott minden külföldi beavatkozást.

A polgári demokratikus forradalom kiteljesítése a reakció minden mesterkedése és ellenállása ellenére győzelmesen haladt előre. Az ODA-ba tömörült tömegek

az üzemekben, intézményekben, a falvakon és az utcán, a kijelölt kormányképviselők pedig a kormányon belül harcoltak a reakciós többségű kormányok megdöntéséért.

Íme, néhány jellemző részlet az 1945. február 21-én megtartott minisztertanácsi ülés (a Rădescu-kormány utolsó minisztertanácsi ülése) jegyzőkönyvéből:

DR. PETRU GROZA (a Minisztertanács alelnöke, miután utalt a Rădescu-kormány megalakulásának körülményeire, és rámutatott a három al-államtitkárság megszüntetésének törvénytelen módjára): Ez az eljárás azt bizonyítja, hogy a politikai komplikációk elmélyülésének olyan lejtőjére értünk, ahonnan tovább menni már nem lehet, és a legkézenfekvőbb, a legtermészetesebb dolog az, amit elvárunk, mint elementáris szabályt, hogy a Miniszterelnök Úr, minisztertanácsunk elnöke vonja le az összes következményeket. Mi felmondjuk a megállapodást, és felkérjük a Miniszterelnök Urat, aki a Nemzeti Liberális és Nemzeti Parasztpárt, valamint az ODA-val történő megállapodás alapján alakította meg ezt a kormányt, nyújtsa be a kabinet lemondását.

N. RĂDESCU TÁBORNOK: Miniszter Úrnak, miután semmilyen formában sem tartom magam hibásnak, mindjárt az elején kijelentem, hogy nem mondok le! (Beszéde további részében Rădescu a demokratikus erők képviselőire és a dolgozó tömegekre próbálta hárítani a felelősséget a kialakult politikai válságért.)

DR. PETRU GROZA: Én úgy látom, Rădescu tábornok úr. ön államsínyre készül, hogy eltávolítsa a demokráciát, és bevezesse a diktatúrát. Ezt komolyan mondom.

N. RĂDESCU TÁBORNOK: Önök le akarják váltani az ország prefektusait. Milyen joguk van önöknek arra, hogy lecseréljék a prefektusokat? Kérem, válaszoljanak erre az ügyre. Nem válaszolnak semmit... Lehet-e tenni valamit törvényellenesen, Nicolau úr?

GH. NICOLAU (társadalombiztosítási, ODA-hoz tartozó miniszter): Hát az augusztus 23-i aktus milyen törvény alapján jött létre? (félbeszakítva)...

N. RĂDESCU TÁBORNOK: Hogy a törvény és a törvényesség kereteibe lépünk.

GH. NICOLAU: És mi most a demokrácia kereteibe akarunk lépni.

Ezután Lotar Rădăceanu emelkedett szólásra, és miután elemezte a kormány helyzetét és Rădescu tábornok népellenes magatartását, valamint a kialakult politikai viszonyokat, a következőket mondotta: „Íme, milyen okok miatt tartom lehetetlennek, hogy a kormány jelenlegi formájában tovább működjék.”

A továbbiakban a vita egyre élesebb jelleget öltött, melynek során az ún. „történelmi” pártok képviselői minden fenntartás nélkül támogatták Rădescut és védték népellenes politikáját. Az ODA képviselői ezzel szemben, élükön Dr. Petru Grozával és Gh. Gheorghiu-Dejssel, leleplezték a kormány reakciós többségének haladásellenes magatartását, és követelték Rădescu kormányának lemondását. „Azí mondotta ön, hogy nem akar lemondani — fordult Gh. Gheorghiu-Dej Rădescu tábornokhoz —, ez elég kritikus helyzetet teremt, amelyet le nem tagadhatunk, de mi kényszeríteni fogjuk önt arra, hogy lemondjon... Senki sem ragaszkodhat görcsösen a kormányhoz, mialatt az ország veszélyben forog. A megoldás az ön lemondása, és mi ezt el fogjuk érni. Harcba visszük a népet, és megmutatjuk mi önöknek, mit jelent a nép akarata.”

N. RĂDESCU TÁBORNOK: Nem lesz ODA-kormány nálunk az országban.

GH. GHEORGHIU-DEJ: Az országgal együtt mondjuk önöknek: menjenek! Mi tudjuk, mit jelentünk ebben az országban!... Az ország érdeke, hogy elmenjenek.

DR. PETRU GROZA: Következésképpen: jelen pillanattól kezdve ez többé már nem demokratikus kormányzás, hanem diktatúra. Dixi et salvavi animam meam! (Megmondtam és megmentettem a lelkem!)...

Az utolsó minisztertanácsi ülésen elhangzott profécia beteljesedett. Az egyre nagyobb tömegeket átfogó és megmozdító népmozgalom 1945 februárjában elérte csúcspontját. Amikor február 24-én Rădescu a királyi palota előtt sortűzzel fogadta a tüntető tömeget, már szerte az országban a dolgozók százezrei tüntettek a kormány ellen, az ODA-kormányért.

Az ODA kormánytagjai a tüntető tömegekkel együtt kiáltották: „Le a reakciós kormánnyal!“ „ODA-kormányt akarunk!“ Rădescu tábornok és a reakció többi vezetői nem óhajtottak tudomást venni a nép akaratáról, de annak magasra csapott forradalmi hulláma elsodorta őket Románia történelmének színpadáról.

1945. március 6-án, a reakció minden mesterkedése ellenére, a Román Kommunista Párt vezette néptömegek nyomására megalakult a Groza-kormány, a szabad, demokratikus és független Románia első széles demokratikus tömörülésű kormánya. „Az ország történetében — mutatott rá Nicolae Ceaușescu elvtárs — először került hatalomra olyan kormány, amelyben a vezető szerep a munkásosztályé volt; ez a romániai forradalmi harc nagy győzelmét jelentette, biztosítva társadalmunk demokratikus és haladó fejlődését.“

Az 1945. március 6-án a nép akaratából létrejött Groza-kormány, amelyben jöllehet még a burzsoázia egy részének képviselői is részt vettek (Tătărescu csoportja), lényegében a munkások és parasztok demokratikus diktatúrájának kormánya volt. Történelmi hivatása abban állt, hogy: a) megszilárdítsa az addig kivívott eredményeket; b) biztosítsa a földreform maradéktalan végrehajtását; c) megvalósítsa az ország teljes demokratizálását; d) elkőkészítse a talajt a szocialista forradalom számára.

A szabad, demokratikus és független Románia első széles demokratikus tömörülésű kormányának megalakulásával nem zárult le a polgári demokratikus forradalom kiteljesedésének szakasza. 1945. március 6-án azonban igen fontos történelmi lépés volt, amely biztosította és meggyorsította a népi forradalom továbbfejlődését. A Dr. Petru Groza, a kimagasló hazafi, a jeles politikus és államférfi vezette kormány már az első napokban egész sor olyan intézkedést fogantatott, amelyek biztosították a tömegek addig kivívott eredményeit, és meggyorsították a polgári demokratikus forradalmat. Az RKP vezette munkásosztály képviselőinek vezetőszerpe az új kormányban, valamint a széles néptömegek aktív támogatása előkészítette a feltételeket ahhoz, hogy a munkásosztály egészen kezébe vegye a politikai hatalmat és végrehajtsa a szocialista forradalmat is hazánkban.

BUNTA PÉTER

